

Kapellan Harald Kaasa Hammer, Nøtterøy

APOSTLENES GJERNINGER

Peiskvelder i Teie kirke høsten 2005

I. Den første menighet	(kapittel 1-2)	side 3
II. På vei med evangeliet	(kapittel 3-12)	side 6
III. Med evangeliet til folkeslagene	(kapittel 13-21)	side 10
IV. Med evangeliet til Rom	(kapittel 21-28)	side 19

I de tre første delene brukes Bibelselskapets oversettelse fra 1985

I den siste delen brukes Bibelselskapets oversettelse fra 2005

Tilgnet Solveig Kristiansen Borge

I. DEN FØRSTE MENIGHET (KAPITTEL 1-2)

1. INNLEDNING: OM Å LESE BIBELEN - PÅFYLL OG PERSPEKTIV

Vi kan åpne Bibelen og lese for å få noe for dagen i dag:

- oppmuntring, trøst
- veien videre: helligjørelse og tjeneste

Vi kan også åpne Bibelen og lese for å lære noe:

- få kunnskap jeg ikke har hatt før
- friske opp det jeg har lært
- se nye sammenhenger
- livstolkning

2. PRESENTASJON AV APOSTLENES GJERNINGER

Skriftet er anonymt, men tidlig tradisjon at det var legen Lukas (Kol 4,14)

Lukas - historiker og teolog

Luk 1,1-4 og Apg 1,1-2

Sammenlign med Johannes: for at dere skal tro og ha liv Joh 20,30-31

Lukas har tydelig vektlegging og gir sine kommentarer underveis

Luk 15,1 Tollerne og synderne holdt seg nær til Jesus for å høre ham.

De fattige

Overraskende detaljkunnskaper

Historikere er aldri objektive: Lukas vil skrive fortsettelsen av frelseshistorien

Løfter i GT oppfylles i nytestamentlig tid Apg 1,16 og 2,39

Er Apostlenes gjerninger en forsvarstale for Paulus?

a) i retten

b) overfor jødene - harmoniserende til forskjell fra polariseringen i Galaterbrevet.

Se likevel Apg 2,40

Apostlenes gjerninger eller Den Hellige Ånds gjerninger?

Lukasev = Jesu gjerninger (meritter)

Apg = Åndens/apostlenes gjerninger

3. DEN FØRSTE MENIGHET (KAPITTEL 1 OG 2)

Oppstandelse og himmelfart 1,1-11

Apg 1,1-2 I min første bok, Teofilus, skrev jeg om alt det Jesus gjorde og lærte fra begynnelsen av 2 og til den dag han ble tatt opp til himmelen.

Lukasevangeliet handler om det Jesus **begynte** med å gjøre og lær. Apostlenes gjerninger handler om hva han **fortsatte** med å gjøre og lære.

Sammenlign med vår nyutnevnte utviklingsminister Erik Solheim, som har vært Norges utsending til fredsforhandlinger på Sri Lanka, men som nå er kommet i regjeringsposisjon. Det blir spennende å se hva han nå fortsetter å gjøre for Sri Lanka.

Apg 1,1-3 I min første bok, Teofilus, skrev jeg om alt det Jesus gjorde og lærte fra begynnelsen av 2 og til den dag han ble tatt opp til himmelen, **etter at han ved Den Hellige Ånd hadde gitt sine påbud til de apostler han hadde utvalgt.** ³ Han stod

fram for dem etter sin lidelse og død og gav dem **mange klare bevis for at han levde**; i førti dager viste han seg for dem og talte om det som har med Guds rike å gjøre. Apostlene har gitt videre sitt vitnesbyrd til oss i Det nye testamente. Deres vitnesbyrd består av tre elementer: Erfaringer med Jesus, Jesu undervisning og Den Hellige Ånds opplysning. Joh 16,12-13.

Ti dager etter himmelfarten ble disiplene utrustet med Den Hellige Ånd.

Apg 1, 8 Dere skal få kraft når Den Hellige Ånd kommer over dere, og dere skal være mine vitner i Jerusalem og hele Judea, i Samaria og like til jordens ender.

Perspektivet går helt frem til Jesu gjenkomst:

Apg 1, 11 Denne Jesus som ble tatt opp til himmelen fra dere, han skal komme igjen **på samme måte** som dere har sett ham fare opp til himmelen.

En ny apostel 1,12-26

Apostlene valgte en ny apostel etter Judas. Se videre om Judas og forutbestemmelse i kommentarene til Apg 13,48.

Det var tydelige krav til den som skulle regnes som apostel:

Apg 1,21-22 Nå er det noen her som var sammen med oss hele den tid Herren Jesus gikk inn og ut blant oss, 22 fra han ble døpt av Johannes og til den dag han ble tatt opp fra oss. **En av disse menn må sammen med oss være vitne om hans oppstandelse.**

Men hva med Paulus? Var denne avgjørelsen forhastet?

Den Hellige Ånd og pinsedagen 2,1-43

Det er interessant å lese om Babels forvirring som et motstykke til pinsedagsunderet.

1 Mos 11,1-9

Det virker som underet var både et taleunder (vers 4) og et høreunder (vers 8 og 11).

Peters tale vitner om en sterk utrustning, både innholdsmessig og i hans personlighet.

Apg 1, 36-41 Så skal hele Israels folk vite for visst: Denne Jesus som dere korsfestet, har Gud gjort både til Herre og Messias. 37 Da de hørte dette, stakk det dem i hjertet, og de sa til Peter og de andre apostlene: «Hva skal vi gjøre, brødre?» 38 Peter svarte dem: «Vend om og la dere døpe i Jesu Kristi navn, hver og en av dere, så dere får tilgivelse for syndene, og dere skal få Den Hellige Ånds gave. 39 For løftet gjelder dere og deres barn og alle som er langt borte, så mange som Herren vår Gud kaller på.» 40 Også med mange andre ord vitnet han for dem, og han formante dem: «La dere frelse fra denne vrang slekt.» 41 De som tok imot hans budskap, ble døpt, og den dagen ble rundt tre tusen lagt til menigheten.

I vers 40 merker vi tydelig polarisering som misjonsmetode.

Den første menighet 2,42-47

Disse versene handler om livet i den første kristne menighet i Jerusalem. Disse syv versene stråler det av. De står som idealet for en sunn, levende og voksende menighet. Andre slike sammenfatninger finner vi i Apg 4,31-37; 5,12-16; 9,31; 12,24; 16,5; 19,20

<p>Apg 2, 41-47 De som tok imot hans budskap, ble døpt, og den dagen ble rundt tre tusen lagt til menigheten.</p>	<p>Apg 4,14: antallet menn økte til 5000 Apg 5,14: menn og kvinner i stort antall</p>
<p>⁴² Trofast holdt de seg til apostlenes lære og samfunnet, til brødsbrytelsen og bønnene.</p>	<p>Vers 42 er bakgrunnen for huskeregelen «De fire B-er»: Bibel, Broderskap (menighetsliv), Brødsbrytelse (nattverd) og Bønn. Dette regnes som de fire nødvendige elementer i en kristens kosthold.</p>
<p>⁴³ Det kom frykt over hver og en, og mange under og tegn ble gjort av apostlene.</p>	<p>Frykt betyr nok respekt for Guds inngrep. Interessant at tegn og under knyttes til apostlene. Apg 5,12; 2 Kor 12,12. Men også tegn ved diakonen Filip. Apg 8,6</p>
<p>⁴⁴ Alle som var blitt troende, holdt sammen og hadde alt felles. ⁴⁵ De solgte sine eiendommer og annet gods og delte ut til alle etter som enhver trengte det.</p>	<p>Kommunisme: Yte etter evne - få etter behov. Apg 4,34-35 Mye kommunisme var nok bygget på menneskelighet og idealisme - f eks kibbutz-bevegelsen, men den tok ikke nok hensyn til syndefallet. Den kristne sier: «Alt mitt er ditt!» - mens kommunisten sier: «Alt ditt er mitt!». Eiendomsfellesskapet ble tidlig satt på prøve, det ser vi i kapittel 5 og 6. Det understrekes at det var frivillig. Forholdet rik og fattig i menigheten er tema flere steder, f eks i 1 Kor 11,20-22 og Jak 2,2-4.</p>
<p>⁴⁶ De holdt sammen, og hver dag samlet de seg trofast på tempelplassen; i hjemmene brøt de brødet, og de spiste sammen med oppriktig og inderlig glede.</p>	<p>Antagelig var det de faste bønnetidene på tempelplassen de samlet seg til, jfr «bønnene» i vers 42. Legg merke til måltidsfellesskapet i hjemmene = husmenigheter? Se Rom 16,3-5; 1 Kor 16,19 og Kol 4,15. Legg merke til gleden! nattverd = evkjaristi = gledesmåltid</p>
<p>⁴⁷ De lovet Gud, og alle satte pris på dem. Hver dag ble nye mennesker frelst, og Herren la dem til menigheten.</p>	<p>Apg 15,13; 1 Kor 10,32-33; 2 Kor 6,3; 1 Tim 2,2; Fil 4,8</p>

II. PÅ VEI MED EVANGELIET (KAP 3-12)

Apostlenes gjerninger blir ofte delt opp etter Jesu oppdrag til apostlene:

Apg 1,8 Men dere skal få kraft når Den Hellige Ånd kommer over dere, og dere skal være mine vitner **i Jerusalem og hele Judea, i Samaria og like til jordens ender.**

Kapittel 3-12 handler om menigheten i Jerusalem, veien ut til Judea og Samaria med evangeliet. Og så kommer Paulus på banen og fører evangeliet «til jordens ender», altså ut til folkeslagene fra kapittel 13.

Det å iverksette det verdensvide oppdraget, var nok en sterkere overvinnelse for kirken og apostlene enn vi kanskje helt forstår. For å forberede jødene til sin verdensvide tjeneste, ble jødefolket gjennom 2000 år - fra Abraham til Kristus - holdt sammen som en enhet, med strenge tiltak mot enhver sammenblanding med andre folk. De gammeltestamentlige renhetsforskrifter gjorde det umulig å ha med andre folkeslag å gjøre. Men nå var tiden kommet. Jerusalem-menigheten måtte kastes ut av byen ved en forfølgelse for å komme i gang med misjonen. Peter fikk en omstendelig undervisning på et tak i Jaffa, før han ble overbevist om at han virkelig skulle gå til folkeslagene (hedningene), og han måtte forklare seg nøye om dette for menigheten i Jerusalem.

Vi kan ikke helt forstå hva som foregikk. I Apg 15,7 sier Peter: «Gud har for lenge siden utvalgte meg blant dere, så hedningene av min munn skulle få høre evangeliets ord og komme til tro.» Men i Galaterbrevet skriver Paulus: «Han som med sin kraft gjorde Peter til apostel for de omskårne (jødene), han gjorde på samme måte meg til apostel for de uomskårne (folkeslagene).» (Gal 2,8) Vi kan gjøre oss tanker om hva som skjedde, om det var Peter som var for treg og at Gud måtte finne en annen. En annen ting er at Peter kom til Rom, og regnes for byens første biskop. Jfr tanken at paven sitter på Peters stol, og bærer fiskerens sko.

Vi skal nå vandre gjennom kapittel 3 til 12, og lese noen vers i hvert avsnitt. Når vi leser slike lengre deler av Bibelen, kan vi lete etter noe spesielt. F eks i det vi skal lese i dag:

- Sammenfatninger om livet i den første menighet. «De hadde alt felles» Apg 4,32
- Hvordan beskrives budskapet? «Budskapet om livet» Apg 5,20
- Hvordan ble det forkynt for ulike tilhørere? «Gud gjør ikke forskjell» Apg 10,34
- Hva var reaksjonene? «Saulus brakte jødene i Damaskus ut av fatning» Apg 9,22

Kap 3: Peter helbreder og forkynner utfordrende til jødene om at de må vende om til Jesus

Apg 3,26 Gud sendte sin tjener **først** til dere, for å velsigne dere når hver og en vender om fra sine onde gjerninger.

Kap 4: Peter og Johannes arresteres av tempelvakten og trues av Rådet

Apg 4,19-20 Men Peter og Johannes svarte dem: Dere får selv avgjøre om det etter Guds vilje er rett å lyde dere mer enn ham.²⁰ Men vi kan ikke la være å tale om det vi har sett og hørt. Se også 5,29

Menigheten ber for dem

Apg 4,29-31 «Og nå, Herre, hold øye med truslene deres og la dine tjenere forkynne ditt ord med frimodighet.³⁰ Rekk ut din hånd, så det skjer helbredelser og tegn og under ved din hellige tjener Jesu navn.»

Ny sammenfatning

Apg 4,31-35 Da de hadde bedt, skalv stedet der de var samlet, og de ble alle fylt av Den Hellige Ånd, og de talte Guds ord med frimodighet.³² Hele flokken av troende var ett i hjerte og sinn, og ingen kalte det han eide for sitt eget; de hadde alt felles.³³ Med stor kraft bar apostlene fram vitnesbyrdet om Herren Jesu oppstandelse, og stor nåde var over dem alle.³⁴ Ingen av dem led nød, for de som eide jord eller hus, solgte det og kom med pengene³⁵ og la dem for apostlenes føtter. Enhver fikk så tildelt det han trengte..

Kap 5: Ananias og Saffira - en dramatisk historie

Anklagen var ikke at de holdt penger tilbake, men at de løy for menigheten.

Guds spontane inngrep til dom møter vi ofte i Det gamle testamente, men bare et par ganger i Det nye testamente: her og med kong Herodes Antipas i Apg 12,23.

Ny sammenfatning

Apg 5,12-16 Mange tegn og under ble gjort blant folket ved apostlenes hender. Og alle de troende holdt sammen og møttes i Salomos buegang.¹³ Ingen andre våget å være sammen med dem, men folket satte dem høyt.¹⁴ Flere og flere som trodde på Herren, sluttet seg nå til, menn og kvinner i stort antall.¹⁵ De bar til og med de syke ut på gatene og la dem på senger og bårer, for at iallfall skyggen av Peter kunne falle på dem når han gikk forbi.¹⁶ Også fra byene rundt Jerusalem kom det mengder av folk som bar med seg syke og slike som var besatt av urene ånder, og alle ble helbredet.

Ny arrestasjon og nytt forhør

Befrielse ved en engel.

Apg 5,20 «Gå og still dere opp på tempelplassen og forkynn for folket **hele budskapet om livet.**»

Et nytt forhør hvor apostlene forkynner for Rådet. De piskes.

Apg 5,41-42 De forlot Rådet og gledet seg over at de var funnet verdige til å bli vanæret for Jesu navns skyld.⁴² Både i templet og i hjemmene fortsatte de dag etter dag å lære og forkynne evangeliet om **Jesus som Messias.**

6,1-7 En ny tjeneste i menigheten

Apg 6,2-4 De tolv kalte da sammen alle disiplene og sa: «Det ville være galt om vi forsømte forkynnelsen av Guds ord for å ta oss av utdelingen av mat.³ Brødre, velg nå ut blant dere sju menn som har godt ord på seg og er fylt av Ånd og visdom; dem vil vi sette til denne oppgaven.⁴ Men vi skal vie oss til bønner og Ordets tjeneste.»

6,8-8,1 Stefanus, den første martyr = blodvitne

Stefanus' tale til Rådet viser hvordan folkets stolte forhistorie peker frem mot Jesus.

8,1-3 Forfølgelse

Evangeliet spres ved forfølgelse og steining. Apg 7,59; 8,1; 14,4-5

8,4-25 Filip i Samaria

Filip forkynnte, folk tok imot, og så kom apostlene med Den Hellige Ånd.

Trollmannen Simon - «simoni» = å kjøpe et kirkelig embete

Apg 8,20-24 Men Peter sa til ham: «Måtte både du og pengene dine forgå, du som tror at du kan kjøpe Guds gave for penger! ²¹ Du har ingen lodd eller del i dette, for ditt hjerte er ikke oppriktig mot Gud. ²² Omvend deg fra denne ondskapen din, og be til Herren at han må tilgi deg at du kunne tenke på noe slikt. ²³ For jeg ser at du er full av bitter galle og fanget i ondskap.» ²⁴ Da sa Simon: «Dere må gå i forbønn for meg hos Herren, så jeg ikke skal bli rammet av det dere har sagt.»

8,26-40 Filip og den etiopiske hoffmann

NB! De tre vise menn er de første fra fremmede folkeslag som møter Jesus. Matt 2,1-12. Se også Joh 12,20-23 og Matt 15,22-28

Apg 8, 30-31 Filip sprang bort, og da han hørte at han leste profeten Jesaja, spurte han: «Forstår du det du leser?» ³¹ «Hvordan skal jeg kunne forstå,» sa han, «når ingen forklarer det for meg?» Så bad han Filip komme opp i vognen og sette seg ved siden av ham.

Vers 37 mangler i de eldste håndskriftene. Derfor utelates det i teksten:

Apg 8,37 Filip svarte: «Hvis du tror av hele ditt hjerte, kan det skje.» Da sa han: «Jeg tror at Jesus Kristus er Guds Sønn.»

9,1-25 Saulus ved Damaskus

Vi leser om Paulus i Apg 8,1. Paulus brukte senere navnet Paulus. Apg 13,9

Apg 9,4-6 Han falt til jorden og hørte en røst si til ham: «Saul, Saul, hvorfor forfølger du meg?» ⁵ Han spurte: «Hvem er du, Herre?» Og svaret lød: «Jeg er Jesus, han som du forfølger. ⁶ Men reis deg nå og gå inn i byen. Der skal det bli sagt deg hva du skal gjøre.»

9,26-31 Saulus i Jerusalem

Barnabas (trøstens sønn Apg 4,36) tok Saulus med seg til apostlene og gikk god for ham. Apg 9,26-27

Ny sammenfatning

Apg 9, 31 Menigheten hadde nå fred over hele Judea og Galilea og Samaria. Den ble bygd opp og levde i ærefrykt for Herren, og den vokste, styrket av Den Hellige Ånd.

9,32-43 Peter gjør under

Peter helbredet Æneas og vakte Tabita opp fra de døde. Dette førte mange til tro. Se også Apg 20,7-9.

Kap 10: Peter og Kornelius i Jaffa

Peter var tatt ut til å være hedningenes apostel. Apg 15,7. Senere var det Paulus. Rom 11,13. Gud viser Peter en duk med fugler og dyr som var urene etter jøders skikk.

Peter må erkjenne at evangeliet også er for «de urene».

Apg 10,34-35 Peter begynte da å tale: Nå forstår jeg virkelig at Gud ikke gjør forskjell på folk, ³⁵ men tar imot enhver som frykter ham og gjør rett, hva folkeslag han enn tilhører.

Apg 10,45-47 De troende jøder som var kommet dit sammen med Peter, var forferdet over at Den Hellige Ånds gave ble utøst også over hedningene. ⁴⁶ For de hørte dem tale i tunger og prise Gud. Da sa Peter: ⁴⁷ «Disse har fått Den Hellige Ånd like så vel som vi. Kan noen da nekte dem vannet og hindre at de blir døpt?»

11,1-18 Peters beretning i Jerusalem

Peter måtte forklare seg i Jerusalem om det som skjedde i Jaffa.

Apg 11,16-18 Da husket jeg Herrens ord, at han sa: «Johannes døpte med vann, men dere skal døpes med Den Hellige Ånd.»¹⁷ Når Gud har gitt dem den samme gave som vi fikk da vi kom til tro på Herren Jesus Kristus, hvem er da jeg, så jeg skulle kunne hindre Gud?¹⁸ Da de hørte dette, slo de seg til ro, og de priste Gud og sa: «Så har da Gud også latt hedningene få **vende om og vinne livet!**»

11,19-30 Den første hedningkristne menighet

Jerusalemmenigheten sendte Barnabas til Antiokia.

Apg 11,23-24 Da han kom dit og fikk se Guds nådes gjerning, ble han glad, og han oppfordret alle til å holde fast ved Herren av hele sitt hjerte.²⁴ For han var en god mann, fylt av Den Hellige Ånd og tro. Og en stor mengde mennesker ble vunnet for Herren.

Det var i Antiokia disiplene for første gang ble kalt kristne. Apg 11,26. En annen betegnelse er «de som hørte til veien». Apg 9,2. Se også Joh 14,6; Apg 9,2 og 9 og 24,22; Hebr 6,20 og 12,13. Oftest «de hellige». Apg 9,32

Barnabas og Saulus dro til Jerusalem med støttegave fra menigheten i Antiokia. Apg 11,27-30

Kap 12: Ny forfølgelse

Peter arresteres, men befris av en engel og oppsøker menigheten som ber for ham.

Apg 12,13-14 Han banket på ytterdøren, og en tjenestepike som hette Rode, kom for å lukke opp.¹⁴ Da hun kjente igjen Peters stemme, glemte hun av bare glede å åpne døren, men sprang inn og fortalte at Peter stod utenfor.

Enda en sammenfatning

Apg 12,24 Men Guds ord hadde fremgang og spredte seg vidt omkring.

Paulus kommer for alvor på banen i kapittel 11 og 12

Saulus kalles Paulus fra Apg 13,9. Han nevnes i Apg 7,58; 8,1-3 og 9,1-30.

Barnabas og Saulus (Paulus) - se Apg 9,26-27

Apg 11, 25-26 Barnabas drog så til Tarsus for å oppsøke Saulus,²⁶ som han fant og tok med seg til Antiokia. Et helt år var de sammen i menigheten der og gav mange mennesker opplæring i troen.

III. MED EVANGELIET TIL FOLKESLAGENE (KAPITTEL 13-21)

Kapittel 13 til 21,16 handler om Paulus' tre misjonsreiser i Lilleasia og over til Europa, til Hellas. Og siste del, kapittel 21,17 til kapittel 28, handler om veien til Rom.

Apostlenes gjerninger handler om de første menighetene og den første del av misjonshistorien. Vårt mål er ikke å rekonstruere menighetslivet og misjonsmetodene fra den gang, men å lytte til apostlene for å vite hva Jesus vil med sin kirke, og så åpne oss for at Jesus kan bygge vår menighet til å bli et hjem for oss og et redskap for hans frelsergjerning i denne verden.

Vi skal nå vandre gjennom kapittel 13-21, og lese noen vers i hvert avsnitt. Utvalget er tatt i håp om å skjerpe appetitten på å lese nøyere selv. Vi leter særlig etter:

- sammenfatninger om livet i den første menighet. «Menighetene ble styrket i troen og vokste i tall for hver dag.» Apg 16,5
- hvordan beskrives budskapet? «Herrens vei» Apg 19,23
- hvordan ble det forkynt for ulike tilhørere? «Gud gjør ikke forskjell» Apg 10,34
- hva var reaksjonene? «Mange kom for å bekjenne hva de hadde gjort» Apg 19,18

PAULUS' FØRSTE MISJONSREISE (KAP 13-14) Se kartet på siste side

Barnabas og Paulus pekes ut av Ånden og sendes til Kypros og Lilleasia. Det blir snart klart at de jødiske synagogeforsamlingene for det meste avviser evangeliet. Da går evangeliet videre til andre folkeslag (hedningene) og det blir mange steder tatt imot med glede.

13,1-12 Paulus og Barnabas sendes ut av menigheten i Antiokia

Antiokia - som ligger oppe i kroken mellom Lilleasia og kysten sørover mot Israel - ble utgangspunktet for evangeliet til folkeslagene. Apg 11,19-26 sier mye om overgangssituasjonen, om denne menigheten og ikke minst om Barnabas, en flott personlighet!

Apg 11,19-26 Under den forfølgelse som brøt løs på grunn av Stefanus, var noen av de fordrevne kommet så langt som til Fønikia, Kypros og Antiokia. Men de hadde forkynt Ordet bare for jøder. ²⁰ Noen av dem, folk fra Kypros og Kyréne, kom til Antiokia, hvor de også talte til grekere og forkynte evangeliet om Herren Jesus. ²¹ Og Herrens hånd var med dem, slik at mange kom til tro og vendte om til Herren. ²² Det som var skjedd, kom også menigheten i Jerusalem for øre, og de sendte Barnabas til Antiokia. ²³ Da han kom dit og fikk se Guds nådes gjerning, ble han glad, og han oppfordret alle til å holde fast ved Herren av hele sitt hjerte. ²⁴ For han var en god mann, fylt av Den Hellige Ånd og tro. Og en stor mengde mennesker ble vunnet for Herren. ²⁵ Han drog så til Tarsus for å oppsøke Saulus, ²⁶ som han fant og tok med seg til Antiokia. Et helt år var de sammen i menigheten der og gav mange mennesker opplæring i troen. Det var i Antiokia disiplene for første gang ble kalt kristne.

Internt brukes oftest ordet brødre = trossøsken, eller hellige = de som er utvalgt.

I oversettelsen av 2005 oversettes ikke adelfoi med brødre men med søsken. Dette er korrekt oversettelse. I norsk språk var det tidligere naturlig å oppfatte hankjønnsord som felles for kjønnene, f eks «formann».

Denne menigheten er det som sender ut Paulus og Barnabas på første misjonsreise:

Apg 13,2-4 En gang de holdt gudstjeneste og fastet, sa Den Hellige Ånd: «Ta ut Barnabas og Saulus for meg, så de kan gå til den oppgave jeg har kalt dem til.»³ Etter faste og bønn la de sine hender på dem og lot dem reise. Da de nå var blitt sendt ut av Den Hellige Ånd, drog de til Seleukia, og derfra seilte de til Kypros.

Indre kall og ytre kall

Ved utsendelse av misjonærer, har en til alle tider sagt at det må skje på grunnlag av den enkeltes indre kall som må bekreftes av et ytre kall fra en menighet eller kirke.

Til Salamis og Pafos på Kypros

I Pafos møter Paulus seg selv i døra. Han møter en som motarbeider evangeliet, slik han selv hadde gjort. Paulus blir fylt av Den Hellige Ånd og sier at motstanderen skal oppleve det han selv opplevde (Apg 9,8-9):

Apg 13,11 Nå legger Herren sin hånd på deg, så du en tid skal være blind og ikke se solen.

Det skjer noe med guvernøren, et eksempel på reaksjon:

Apg 13,12 Da guvernøren så det som skjedde, ble han helt **overveldet av Herrens lære** og kom til troen.

Fra nå av kalles Saulus for Paulus. Det gis ikke annen kommentar til det enn at Saulus også het Paulus, akkurat som guvernøren. (Vers 9)

13,13-52 Paulus taler i Antiokia i Pisidia

Til jøde først...

Fremgangsmåten er hele tiden å gå først til jødene med evangeliet, og la dem først få anledning til å høre og ta imot, og så går evangeliet videre til andre folkeslag. Rom 1,16; Rom 11,11-12.

Apg 13,43 Og da folk gikk fra hverandre, var det mange som fulgte dem, både jøder og hedninger som hadde sluttet seg til jødernes tro. Paulus og Barnabas snakket med dem og la dem på hjerte at de måtte holde fast ved Guds nåde.

Men mange jøder gjorde motstand

Apg 13,46-48 Paulus og Barnabas sa da rett ut: «Det var nødvendig å forkynne Guds ord til dere først. Men siden dere avviser det og selv ikke finner dere verdige til det evige liv, så går vi nå til hedningene.⁴⁷ For dette er Herrens befaling til oss: Jeg har satt deg til et lys for folkeslag, for at du skal bringe frelse helt til jordens ende.»⁴⁸ Da hedningene hørte dette, gledet de seg og lovpriste Herrens ord, og alle som var bestemt til evig liv, kom til troen.

Det er interessant å lese første del av det verset i Det gamle testamente som siteres:

Jes 49,6 Det er ikke nok at du er min tjener som skal reise opp igjen Jakobs stammer og føre de bevarte av Israel tilbake. Jeg gjør deg til et lys for folkeslag, så min frelse kan nå til jordens ende.

Guds aktivitet ved den enkeltes omvendelse

Apg 13,48 Da hedningene hørte dette, gledet de seg og lovpriste Herrens ord, og alle som var bestemt til evig liv, kom til troen. Se også Joh 6,44.

I vår kirke legger vi vekt på at de som kommer til tro, kan vite at Gud har gjort et bevisst inngrep i deres liv. Men vi slutter ikke derav at Gud ikke bryr seg om de andre.

1 Tim 2,4: Gud vil at alle mennesker skal bli frelst og lære sannheten å kjenne.

Forutbestemmelse?

I teologien snakker vi om enkel eller dobbelt forutbestemmelse. Reformerte kirker snakker om forutbestemmelse både til frelse og til dom, mens lutherske kirker snakker bare om forutbestemmelse til frelse. I Det nye testamente er talen om forutbestemmelse ment til trøst. Eneste unntak er Judas. Se Ef 1,5; Apg 1,16-20; Joh 17,12

14,1-7 I Ikonium

Paulus og Barnabas fordrives fra by til by. (13,51; 14,15-6; 14,19-20 og flere steder)

Her ser vi at noen jøder «ikke ville tro». (Vers 2) Se også Apg 19,9.

Herren «selv vitnet for sitt nådeord ved de tegn og under som han lot skje ved Barnabas' og Paulus' hender». (Vers 3) Se Apg 15,8.

14,8-20 I Lystra

I Lystra var det en mann som «hadde tro så han kunne bli helbredet». (Vers 9) Er det en prestasjon eller er det en tro Gud har gitt ham fordi han hadde til hensikt å helbrede nettopp denne mannen? Les Apg 18,27; Rom 12,3. Se også kommentar til Apg 13,48 ovenfor.

Barnabas og Paulus måtte avverge at folkemassen i Lystra skulle tilbe dem.

Vers 14-17 er en kortform av Areopagostalen som vi finner i kapittel 17.

14,21-28 Tilbake i Antiokia

«Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler.» (Vers 22) Gjelder det alle, eller sier Barnabas og Paulus dette for sin egen del? Se kommentar til Apg 2,47.

De innsetter eldste (presbyteroi = prester) i hver menighet.

Oppsummering

Apg 14,27 Der samlet de menigheten og fortalte hva Gud hadde brukt dem til, og at han hadde åpnet troens dør for hedningene.

15,1-35 Møtet i Jerusalem

Dette er et avgjørende møte for kirken. Det de kom frem til bør forstås som hvilke hensyn ikke-jøder skal ta til jødene i menighetene, og hva jødene ikke kan kreve av ikke-jødene. Se Apg 21,16-26. Bakgrunnen har vi i vers 1:

Apg 15,1 Det kom noen folk ned fra Judea og begynte å lære brødrene: «Hvis dere ikke følger den skikken vi har fra Moses, og lar dere omskjære, kan dere ikke bli frelst.»

Det ble til dels harde drøftinger. Se Galaterbrevets 2. kapittel.

Peter sa med bakgrunn i sine tidligere tanker om at jøder var rene og ikke-jøder var urene. (Apg 10,15):

Apg 15,8-11 Gud som kjenner menneskets hjerte, viste at han godtar dem ved at de fikk Den Hellige Ånd likesom vi.⁹ Han gjorde ikke noen forskjell på oss og dem, for

ved troen renses deres hjerter. ¹⁰ Hvorfor utfordrer dere da Gud og legger på disiplenes nakke et åk som verken våre fedre eller vi har orket å bære? ¹¹ Nei, vi tror at vi blir frelst av Herren Jesu nåde, på samme måte som de.

Her understrekes at det ikke er en egen frelsesvei for jødene, men de skal få evangeliet først. Se Rom 1,16 og praksisen med først å gå til jødernes synagoger i hver by.

Til slutt kom de frem til følgende:

Apg 15, 28-29 Den Hellige Ånd og vi har besluttet ikke å legge noen annen byrde på dere enn de helt nødvendige ting, ²⁹ at dere holder dere borte fra hedensk offerkjøtt, fra blod, fra kjøtt av kvalte dyr og fra hor. Om dere passer dere for slikt, vil det gå dere godt. Lev vel.

Hvordan ble så dette praktisert?

Apg 16,3 Paulus ønsket å ha Timoteus med seg på reisen, og han omskar ham av hensyn til de jødene som bodde i disse strøk.

Apg 18,18 I Kenkreæ klipte Paulus først håret; for han hadde et løfte på seg.

Rom 14,1 Ta imot den som er svak i troen, uten å gjøre dere til dommere over hans tanker. ² Én har tro til å spise alt, den svake spiser bare grønnsaker. ¹⁵ Og hvis du sårer din bror med det du spiser, handler du ikke i kjærlighet. Den som Kristus døde for, må du ikke føre i fortapelse med det du spiser. Se 1 Kor 8,4-13 og 10,25.

PAULUS' ANDRE MISJONSREISE (15,36-18,22) Se kartet på siste side

Paulus reiste sammen med Silas for å se til trossøsken i de nydannete menighetene. Ånden førte dem til Europa. Jødene jagde dem fra by til by, og slik ble evangeliet spredt til nye steder.

15,36-41 Paulus og Barnabas skilles

De to gode medarbeiderne fra første misjonsreise skilte lag på grunn av uenighet om en tredje medarbeider. I ettertid er ikke dette lett å forstå, men det sier noe om at personalkonflikter er kjent allerede i nytestamentlig tid. Det kan være en løsning at to som ikke går godt sammen settes til forskjellige oppgaver. På sikt kan dette faktisk øke de samlede resultatene. Men sårt er det, når det står på. Vi merker samme tendens som i evangeliene: apostlene idealiseres ikke, men deres vitnesbyrd om Jesus står fast.

16,1-5 Timoteus

Timoteus kjenner vi fra de to Timoteusbrevene. En flott læregutt og medarbeider for Paulus. Forskriftene fra apostelmøtet i Jerusalem fungerte bra:

Apg 16,5 Menighetene ble styrket i troen og vokste i tall for hver dag.

16,6-10 Paulus kalles til Makedonia

Her ser vi en detaljledelse fra Den Hellige Ånd. De ble hindret av Ånden fra å reise etter sine planer, og ble dirigert mot Europa.

Apg 16,9 Om natten hadde Paulus et syn. Han så en makedonier som stod og kalte på ham og bad: «Kom over til Makedonia og hjelp oss!»

16,11-15 I Filippi

Her får vi et viktig bidrag til nytestamentlig syn på kvinner og ledelse. Leder i Filippi er Lydia.

Kol 4,15 Hils (søstrene og) brødrene i Laodikea, likeså Nymfa og menigheten som samles hjemme hos henne.

Her er også noe av grunnlaget for å døpe barn i kristne familier:

Apg 16, 14-15 Herren åpnet Lydias hjerte så hun hørte på det Paulus sa.¹⁵ Sammen med hele sin familie ble hun døpt. Se også vers 33.

16,16-40 Paulus og Silas i fengsel

Paulus drev ut en ond ånd, som tydeligvis snakker sant! Se også Apg 19,5; Mark 1,24; Jak 2,19; 1 Joh 4,1.

De som tjente penger på spådomskvinnen, startet oppløp mot Paulus, og anklaget ham for noe helt annet! (Vers 20-21) Tilsvarende økonomiske motiver står bak opptøyene i Efesos i Apg 19,25-27.

Selv fangevokteren ble omvendt til Gud! Når vi kommer i håpløse situasjoner, kan vi spørre: Er det noen her som Gud sender meg til, som han ellers ikke ville nå?

Apg 16,30-31 Så førte han dem utenfor og sa: «Hva skal jeg gjøre, gode herrer, for å bli frelst?»³¹ De svarte: «Tro på Herren Jesus, så skal du og dine bli frelst.»³⁴ Han gledet seg med hele sin familie over å ha fått troen på Gud.

Paulus pukket på at de var romerske borgere, og nektet å bli sendt bort i hemmelighet. Det resulterte i at de fikk en offentlig unnskyldning fra myndighetene! Sânt kan skje!

17,1-9 Opptøyer i Tessalonika

I Apg 2,47 leste vi at «alle satte pris på dem». Men her henter jødene pøbelen på torget og sier om de kristne at «de oppvigler hele verden». (Vers 6) De henviser til keiseren. Se Joh 19,12 og 15.

Matt 5,11 Ja, salige er dere når de for min skyld håner og forfølger dere, lyver på dere og snakker ondt om dere på alle vis, sa Jesus.

17,10-15 Til Berøa

I Berøa møter vi et ideal i forholdet mellom forkynnelse og bibellesning:

Apg 17,11 Jødene (i Berøa) tok imot Ordet med all velvilje og gransket skriftene daglig for å se om det stemte.

17,16-34 Talen på Areopagos

Talen på Areopagos er det store eksemplet på forkynnelse for andre folkeslag. Overfor jøder tar forkynnelsen utgangspunkt i løftene i Det gamle testamente, overfor ikke-jøder tar forkynnelsen utgangspunkt i skapelsen, at alle mennesker er skapt av Gud.

Gud er oss nærmere enn vi tror!

Apg 17,25 Det er jo han som gir alle liv og ånde og alle ting.²⁷ Han er jo ikke langt borte fra en eneste en av oss.²⁸ For det er i ham vi lever, beveger oss og er til.

Gud er ikke et produkt av menneskers tanke

Apg 17,29 Fordi vi altså er Guds slekt, må vi ikke tenke at guddommen ligner et bilde av gull eller sølv eller stein, formet av menneskers kunst eller tanke.

Et positivt utgangspunkt

Apg 17,23 Da jeg gikk omkring og så på deres helligdommer, fant jeg et alter med denne innskrift: «For en ukjent Gud». Det som dere tilber uten å kjenne, det forkynner jeg dere.

En parallell finner vi i misjonshistorien. I boken «Eternity in their Hearts» fortelles det at Skrefsrud og Børresen tok utgangspunkt i santalfolkets forestilling om at det fantes en gud bortenfor fjellene som hadde glemte dem. Dette ga santalmisjonen en helt spesiell start.

Et positivt utgangspunkt - og et klart kall til omvendelse

Apg 17,30-31 Disse uvitenhetens tider har Gud båret over med, men nå befaler han alle mennesker hvor de enn er, at de må vende om.³¹ For han har fastsatt en dag da han skal dømme verden med rettferdighet, og har til dette bestemt en mann. Det har han gjort troverdig for alle ved å oppreise ham fra de døde.

Hva var reaksjonen på denne sterke talen?

Temmelig lunken!

Apg 17,32 Men da de hørte om oppstandelse fra de døde, gjorde noen narr av ham, men andre sa: «Vi hører deg gjerne tale mer om dette en annen gang.»³⁴ Men det var noen som sluttet seg til ham og kom til tro. Blant dem var Dionysios fra Areopagos-rådet og en kvinne som het Damaris og noen andre. (Se nettstedet www.damaris.no)

18,1-22 Paulus i Korint***Teltmakere***

Teltmakermisjon kaller vi ordningen når noen sendes ut i misjonærtjeneste av en kirke eller organisasjon, men livnærer seg med et vanlig yrke der de kommer.

Apg 18,2 Paulus besøkte Akvilas og Priskilla,³ og fordi de hadde samme håndverk, ble han boende hos dem, og de arbeidet sammen. De var nemlig teltmakere av fag.

Priskilla og Akvilas møter vi igjen i forskjellige menigheter. Priskilla nevnes ofte først. Se særlig Apg 18,26. Se også Apg 8,18; Rom 16,3; 1 Kor 16,19; 2 Tim 4,19.

Mitt folk

Det er vanlig å tenke på jødene når det står om Guds folk. Her brukes det om den del av jødene som tar imot evangeliet.

Apg 18,8-10 Synagogeforstanderen Krispus kom til tro på Herren sammen med hele sin familie, og mange andre i Korint som hørte ham, kom til tro og ble døpt.⁹ Og **Herren sa** til Paulus i et syn om natten: «Vær ikke redd! Du skal ikke tie, men tale. Jeg er med deg, og ingen skal røre deg eller gjøre deg noe vondt, for **jeg har mange i denne byen som er av mitt folk.**»

18,18-22 Tilbake til Syria

Paulus dro innom menigheten i Cæsarea, der Peter hadde hatt sterke opplevelser i kapittel 10, og så tilbake til sendemenigheten Antiokia.

PAULUS' TREDJE MISJONSREISE (18,23-21,16) Se kartet på siste side

Paulus reiser enda en gang for å se til trossøsken i menighetene, forkynne for dem og formane dem. Han forstår at det går mot slutten for ham, og den siste del av reisen står i avskjedens tegn. Tross advarsler ved Ånden, går han frimodig til Jerusalem for å lide, og kanskje dø.

18,23-28 Apollos

Her møter vi en ny, dyktig og engasjert misjonær. Og vi møter igjen Priskilla og Akvilas (Apg 18,2) - men fra nå nevnes hun som regel først! Hun må ha vært en innsiktsfull bibelkvinne!

Apg 18,26 Apollos talte fritt og åpent i synagogen, og der fikk Priskilla og Akvilas høre ham. De tok seg av ham og gav ham grundigere kjennskap til Guds vei.

Apollos kjente bare til Johannesdåpen, (vers 25) og Paulus møtte det samme fenomenet i neste avsnitt.

19,1-10 Paulus i Efesos

Paulus møtte noen disipler (kristne) som bare kjente Johannesdåpen (se forrige avsnitt), altså Døperen Johannes' dåp, en omvendelsesdåp som også Jesus ble døpt med, til Johannes' overraskelse.

Matt 3,14-15 Men Johannes ville hindre Jesus og sa: «Jeg trenger å døpes av deg, og så kommer du til meg!» 15 Jesus svarte: «La det nå skje! Dette må vi gjøre for å oppfylle all rettferdighet.» Da lot Johannes det skje.

Til forskjell fra en omvendelsesdåp, som legger vekt på menneskets avgjørelse og omvendelse og ønske om å bli rensket fra sine synder, er den kristne dåp en gave, et Guds inngrep hvor han gir Den Hellige Ånd.

Den Hellige Ånd gav tydelige tegn på sitt nærvær. Vi kan undres om tegnene kommer så tydelig til uttrykk i vår menighet? Er det andre tegn som kommer til uttrykk hos oss - som for eksempel kjærlighet - eller er det noe som mangler hos oss?

Apg 19,4-6 Da sa Paulus: «Johannes døpte med omvendelsens dåp, men sa til folket at de skulle tro på den som kom etter ham, og det er Jesus.» 5 De hørte på dette og lot seg døpe til Herren Jesu navn. 6 Da Paulus la hendene på dem, kom Den Hellige Ånd over dem, og de talte i tunger og profeterte.

I Efesos skjedde Paulus' misjon ved samtaler både i synagogen og i et filosofi-senter. Efesos var tydeligvis et strategisk sted hvor «hele Asia» var innom:

Apg 19,8-10 Han gikk så til synagogen, og der talte han i tre måneder med stor frimodighet, **førte samtaler** med folk og **overbeviste dem om Guds rike**. 9 **Noen gjorde seg harde og ville ikke tro**, men **snakket nedsettende om «veien»** mens alle hørte på. Da brøt Paulus med dem og skilte disiplene ut, og siden holdt han hver dag samtaler i Tyrannus-skolen. 10 Dette fortsatte han med i to år, slik at **alle som bodde i Asia, fikk høre Herrens ord**, jøder så vel som grekere.

19,11-22 Skevas' sju sønner

Da folk så de under som skjedde ved Paulus, ville noen bruke Jesu navn til «hvit magi» - altså magi til å hjelpe mennesker. Den onde ånden overmannet dem som prøvde seg på dette. Det som skjedde gjorde sterkt inntrykk:

Apg 19,17-18 Det kom frykt over alle, og Herren Jesu navn ble prist. 18 Mange av dem som var blitt troende, kom for å bekjenne og fortelle hva de hadde gjort.

Her kommer en ny oppsummering:

Apg 19,20 På denne måten hadde Herrens ord veldig fremgang og fikk stor makt.

19,23-40 Opptøyene i Efesos

I Efesos ble det uro fordi alle omvendelsene truet lokaløkonomien som var basert på produksjon av gudebilde-souvenirer. Fremdeles står amfiteatret i Efesos. Det rommer 24 000 tilskuere. De som har opplevd brølene fra Bislett og Holmenkollen, kan tenke seg hvordan brølene fra et stappfullt amfi rullet ut over havet.

Apg 19,32 Mengden var nå i full forvirring; de ropte og skrek i munnen på hverandre, og de fleste visste ikke engang hvorfor de var kommet sammen. ³⁴ De skrek i kor i to samfulle timer: «Stor er efesernes Artemis!»

Apg 19,30 Paulus ville selv gå inn i folkemassen, men disiplene hindret ham i det.

20,1-6 I Makedonia og Hellas

Paulus dro over til Makedonia og oppmuntret menighetene.

Apg 20,1-2 Da uroen hadde lagt seg, kalte Paulus disiplene sammen. **Han satte mot i dem og tok farvel**, før han forlot dem for å dra til Makedonia. ² På reisen gjennom dette området **oppmuntret han de troende med mange ord**. Han kom så til Hellas.

20,7-12 Avskjed i Troas

Apg 20,7 Den første dag i uken var vi samlet for å bryte brødet, og Paulus talte til dem. Den eneste beskrivelse av en felles gudstjeneste på søndag i Apostlenes gjerninger. Det er forresten ulike oppfatninger om «den første dag i uken» betyr søndag eller mandag. I denne samlingen var det både nattverd, forkynnelse og måltidsfellesskap. Apg 2,46. Antagelig var det et måltid i tillegg til «brødsbrytelsen». Apg 2,42

Det var ikke bare den gang at taler kunne bli langtekkelige i rom med dårlig luft!

Apg 20,7-9 Den første dag i uken var vi samlet for å bryte brødet, og Paulus talte til dem, og han holdt på helt til midnatt siden han skulle reise neste dag. ⁸ Det var mange lamper i den salen ovenpå hvor vi var samlet. ⁹ En ung gutt som hette Eutykus, satt i vinduet. Da Paulus talte så lenge, falt han i dyp søvn. Mens han satt og sov, falt han ut av vinduet fra tredje etasje. Han var død da de tok ham opp. ¹⁰ Men Paulus gikk ned, la seg over ham og slo armene rundt ham. «Vær ikke urolige,» sa han. «Det er liv i ham.»

20,13-38 Avskjedstalen til de eldste i Efesos

Fra nå av varslet Ånden lenker og vanskeligheter for Paulus i Jerusalem, men Paulus var sikker på at det var Ånden som førte ham dit (vers 22-24). Se videre i Apg 21,4.

Paulus kalte til seg de eldste (presbyterne) i Efesos, og holder en sterk avskjedstale til dem. Han oppsummerer sin tjeneste slik:

Apg 20,21 Jeg har vitnet både for jøder og grekere om **omvendelsen til Gud og troen på vår Herre Jesus**.

Hele Guds plan og vilje

Denne avskjedstalen er en stadig påminnelse til dem som forkynner og deres ansvar:

Apg 20,24-27 Men for meg er liv eller død ikke verd å snakke om, bare jeg kan fullføre løpet og den tjeneste jeg fikk av Herren Jesus: **å vitne om evangeliet om Guds nåde**. ²⁵ Og nå vet jeg at alle dere, som jeg har levd blant og **forkynt riket for**, aldri mer skal se meg. ²⁶ Derfor erklærer jeg for dere på

denne dag at jeg er uten skyld om noen forspiller sitt liv, 27 for **jeg har på ingen måte unnlatt å forkynne hele Guds plan og vilje.**

Eldste, tilsynsmenn og hyrder

De som er eldste i menigheten er tilsynsmenn (episkopoi) og hyrder, innsatt av Den Hellige Ånd. Ordningen med biskoper har kirken innført etter nytestamentlig tid.

Apg 20,28 Ta vare på dere selv og på hele den hjord som Den Hellige Ånd har satt dere som tilsynsmenn for. Vær hyrder for Guds menighet, som han vant ved sitt eget blod.

Guds blod?

Hvordan skal vi forstå siste del: «som han (Gud) vant ved sitt eget blod»? Dette er en gåte i Det nye testamente, som ellers tydelig taler om Jesu blod og at Faderen er i himmelen.

1 Joh 1,7 Men dersom vi vandrer i lyset, slik Gud selv er i lyset, da har vi samfunn med hverandre, og Jesu, hans Sønnns blod renses oss for all synd.

Matt 27,46 Ved den niende time ropte Jesus med høy røst: «Elí, Elí, lemá sabaktáni?» Det betyr: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?»

Et «ukjent» Jesusord?

I vers 35 finner vi et Jesusord som vi ikke har i evangeliene.

Apg 20,35 Vi husker de ord Herren Jesus selv sa: Det er en større lykke å gi enn å få.

21,1-15 Opp til Jerusalem

Paulus er fast bestemt på at han skal til Jerusalem. Selv profetier fra Ånden, kan ikke stanse ham. Det er ikke alltid at åndsåpenbaringer er entydige!

Apg 21,4 Drevet av Ånden advarte disiplene Paulus mot å reise opp til Jerusalem.

I Cæsarea ved havet, tar de inn hos Filip som har fire døtre som har profetisk gave. Det er altså tydelig at kvinner kan tale profetisk, også i gudstjenesten. 1 Kor 11,5

Profeten Agabus viser ved en symbolhandling hva som venter i Jerusalem.

Apg 21,12-14 Da formante både vi og stedets folk Paulus og sa at han ikke måtte reise opp til Jerusalem. ¹³ Men han svarte: «Hvorfor skal dere gråte og gjøre det vanskelig for meg? Selv er jeg jo villig, ikke bare til å bli bundet, men også til å dø i Jerusalem for vår Herre Jesu navn.» ¹⁴ Vi klarte ikke å overtale ham og slo oss til ro og sa: «Herrens vilje skje!»

IV. MED EVANGELIET TIL ROM (KAPITTEL 21-28)

De siste kapitlene i Apostlenes gjerninger er spesielt dramatiske. De handler om rettssaker og forhør og myndigheter som er både beskyttere og fiender. Og så leser vi om en spennende sjøreise.

21,16-26 Paulus hos Jakob i Jerusalem

De eldste (presbyterne) i Jerusalem fikk Paulus med på å avverge misforståelsen at jøder ikke får være jøder lenger hvis de tar imot Jesus som den lovete Messias. De hedningkristne - kristne fra andre folkeslag - ble bare pålagt reglene fra møtet i Jerusalem. Apg 15,29.

21,27-40 Paulus arresteres i tempelet

Det ble oppløp i byen fordi noen trodde at Paulus hadde hatt med en hedning inn i tempelet. Kommandanten kom og førte Paulus inn i borgen.

22,1-29 Paulus' forsvarstale for folket

Paulus fikk lov å holde en forsvarstale for folket. Han fortalte sin historie, om hvordan han tidligere forfulgte de kristne, men ble stanset av Jesus selv ved Damaskus (Apg 9) og satt til å bringe evangeliet til hedningefolkene. Folket som hørte ble rasende, og kommandanten tok Paulus inn i borgen igjen og ville piske ham til å fortelle hvorfor de ble så rasende. Men som romersk borger kunne han ikke piskes.

22,30 - 23,11 Paulus for Rådet

Kommandanten førte Paulus frem for Rådet for å få klarhet i hva jødene anklaget ham for. Rådet, som bestod av fariseere og saddukeere, ble lammet av Paulus' innlegg

Apg 23,6-8 «Brødre, jeg er selv fariseer og av fariseerslekt! Og jeg står anklaget for håpet om at de døde skal stå opp.» ⁷ Da han hadde sagt dette, ble det strid mellom fariseerne og saddukeerne, og flokken delte seg. ⁸ For saddukeerne hevder at det ikke er noen oppstandelse, og at det heller ikke finnes engler og ånder, mens fariseerne tror på begge deler.

Kan saddukeernes oppfatning være aktuell i dag?

Paulus' tale vakte voldsomme reaksjoner og han måtte igjen beskyttes av kommandanten.

23,12-22 Sammensvergelsen

Jødene lagde en sammensvergelse, og planla å be kommandanten sende Paulus til Cæsarea ved havet, og så ville de overfalle ham på veien. Paulus' søstersønn fikk rede på dette og fortalte dette videre til Paulus og kommandanten.

23,23-35 Paulus sendes til Cæsarea

Kommandanten sendte samme natt Paulus til Cæsarea med sterk bevoktning. Der ble han tatt i forvaring av landshøvding Feliks.

24,1-26 Saken mot Paulus

Øverstepresten kom ned fra Jerusalem og førte frem anklagen mot Paulus, og Paulus bedyret at han hadde levd som en pliktoppfyllende jøde. Feliks utsatte saken. Paulus hadde en tankevekkende presentasjon av seg selv i disse rettssakene:

Apg 23,1 Brødre, med helt god samvittighet har jeg levd mitt liv for Gud fram til i dag.
Apg 24,16 Jeg bestreber meg på alltid å ha ren samvittighet for Gud og mennesker.

Noen har vond samvittighet som kjennemerke på en rett ydmykhet. Det har ikke Paulus!
1 Tim 3,9; 2 Tim 1,3.

Landshøvding Feliks var en sammensatt person. Det var også Pilatus. Luk 23,20; Matt 27,19:
Apg 25,24-27 Noen dager senere kom Feliks sammen med sin kone Drusilla, som var jøde. Han lot Paulus hente og hørte på mens han talte om troen på Kristus Jesus.²⁵ Men da han talte om rettferdighet og selvbeherskelse og om den kommende dom, ble Feliks skremt og sa: «Det er nok for i dag. Gå, men **når jeg får tid**, skal jeg tilkalle deg igjen.»²⁶ Samtidig håpet han å få penger av Paulus. Derfor sendte han stadig bud etter ham og hadde samtaler med ham.

²⁷ Det gikk to år, og Feliks fikk Porkius Festus til etterfølger. Feliks lot Paulus bli sittende i fengsel, for han ville gjerne vinne velvilje hos jødene.

25,1-12 Appellen til keiseren

Festus, den nye landshøvdingen, innkalte til ny rettssak og nå valgte Paulus å appellere sin sak til keiseren.

25,13 - 26,32 Paulus' tale for kong Agrippa

Kong Agrippa besøkte landshøvding Festus i Cæsarea, og hadde lyst til å møte Paulus. Paulus fortalte igjen om sin fortid som kristenforfølger og om møtet med Jesus ved Damaskus og om oppdraget som Jesus gav ham:

Apg 26,17-18 Jeg berger deg fra ditt eget folk og fra hedningfolkene. Jeg sender deg til dem¹⁸ for å åpne øynene deres, så de vender om fra mørke til lys, fra Satans makt og til Gud. Ved troen på meg skal de få tilgivelse for syndene og arvelodd sammen med dem som er blitt helliget.

Paulus henvendte seg modig direkte til kong Agrippa:

Apg 26,27-29 «Tror du på profetene, kong Agrippa? Jeg vet at du tror.»²⁸ Agrippa sa til Paulus: «**Det er like før du får overtalt meg til å bli en kristen.**»²⁹ Og Paulus svarte: «Like før eller langt igjen, mitt ønske til Gud er at både du og alle som hører meg i dag, må bli som jeg, bare uten disse lenkene.»

27,1-12 Reisen til Roma

Paulus ble så sendt til keiseren i Rom. Underveis advarte han forgjeves mot å seile i vinterstormene. Det ble en dramatisk reise.

27,13-38 Stormen

En veldig storm førte båten i havsnød, og Paulus tok mer og mer ledelsen om bord.

27,39-44 Forliset

De landet til slutt på Malta.

28,1-15 På Malta

Paulus gjør tegn og under som styrket hans autoritet. Et nytt skip tok dem videre til Italia.

Apg 28,14-15 Her møtte vi søsken, og de ba oss bli hos dem en uke. Så kom vi til Roma. 15 Våre søsken der hadde fått høre om oss og møtte oss helt ute ved Forum Appii og Tres Tabernæ. **Paulus takket Gud da han så dem, og fikk nytt mot.**

28,16-31 Paulus i Roma

I Roma fikk han bo under lett bevoktning, og han inviterte jødernes ledere til seg.

Apg 28, 23 Fra morgen til kveld forklarte og vitnet han for dem om Guds rike, og ut fra Moseloven og profetene forsøkte han å overbevise dem om Jesus. 24 Noen av dem ble overbevist av det han sa, mens andre var vantro.

Paulus så deres vantro som en oppfyllelse av Jesajas profetord om at jødernes hjerter skulle gjøres sløve som en dom. Derfor sender Gud ordet videre til hedningefolkene. (Rom 11,7-12)

Apostlenes gjerninger slutter slik:

Apg 28,30-31 To hele år levde Paulus i huset han hadde leid seg inn i, og han tok imot alle som kom til ham. 31 Uhindret og med stor frimodighet forkynte han Guds rike og underviste om Herren Jesus Kristus.

Vi regner at Paulus kom til Rom i år 59/60. Etter tradisjonen ble han halshugget under forfølgelsene i år 64. Det er mulig at han besøkte Spania og Østen i år 62-63. Han hadde tanker om å nå til Spania da han sendte Romerbrevet fra Korint på sin 3. misjonsreise i år 56. Rom 15,24-28. Paulus tenkte antagelig at han skulle fullføre utbredelsen av evangeliet til hele den (daværende) kjente verden. I sitt siste brev, fra fangenskapet i Rom i år 64, skrev han:

2 Tim 4,16-18 Første gang jeg forsvarte meg i retten, var det ingen som kom meg til hjelp. Alle forlot meg. Må de ikke bli stilt til regnskap for det! 17 Men Herren var med meg og ga meg styrke til **å fullføre forkynnelsen, så alle folkeslag kunne få høre.** Og jeg ble reddet ut av løvens gap. 18 Herren skal også redde meg fra alt ondt og frelse meg inn i sitt himmelske rike. Ham være ære i all evighet! Amen.

Heldigvis oppdaget noen - halvveis mellom Paulus' tid og vår - at det var et folkeslag helt i nord som også skulle høre evangeliet!